

Az Európai Unió új tagországai

A balti államok

Észtország

Főbb adatok

Terület: 45 226 km²

Lakosság: 1,36 millió fő

Főváros: Tallinn (408 000 lakos) – 2003-as adat

További nagyobb városok: Tartu, Narva, Kohtla-Järve, Pärnu

Hivatalos nyelv: észt

Nemzetiségek: észt (67,9 százalék), orosz (25,6%), ukrán (2,1%), fehérorosz (1,3%), finn (0,9%).

A főváros, Tallinn etnikai arányai: észt: 49,7 százalék, orosz 40,5%, ukrán 4,3% (2000-es adatok).

Vallások: protestáns (78%) ortodox keresztény (19%)

Szárazföldi határának hossza: 633 km

Határai: Lettország (339 km), Oroszország (294 km)

Politikai berendezkedés

Államforma: köztársaság

Törvényhozó testület: Riigikogu (az észt parlament), 101 képviselőből áll, hat párt képviselteti magát a törvényhozásban. A Riigikogut négy évre választják, a pártok bejutási küszöbe 5 százalék. A parlament választja a miniszterelnököt és az államelnököt (az utóbbit 5 évre).

Államelnök: Arnold Rüütel (2001. óta)

Miniszterelnök: Juhan Parts (2003. április óta)

Földrajz

Természet: az ország területén 1541 sziget, közel 1000 tó és 7000 folyó található

Legmagasabb pont: **Suur Munamägi (318 m)**

Legnagyobb sziget: **Saaremaa (2922 km²)**

Legnagyobb tó: **Peipsi-tó (3555 km², melyből 1529 km² tartozik Észtországhoz)**

Jelentős folyók: Pärnu (144 km), Kasari (112 km)

Gazdaság

Valuta: észt korona (1 euro = 15,65 korona) – 2004 januárjában

Gazdasági növekedés: 6 százalék (2002.)

Infláció: 3,6 százalék

Munkanélküliségi ráta: 9,1%

Havi átlagbér: 393 euro

A gazdaság összetétele szektorok szerint: szolgáltatás: 65,4%, ipar: 25,6%, mezőgazdaság: 5,8%

Legfontosabb gazdasági partnerek: Finnország, Svédország, Németország, Lettország

Rövid történelme

Már időszámításunk kezdete előtt 9 ezer évvel éltek emberek a mai Észtország területén. Az északi területet 1346-ban a Német Lovagrend vonta ellenőrzés alá, majd 1561-ben Svédország fennhatósága alá került. 1721-ben az oroszok vették át a hatalmat, majd az észtek 1918. február 24-én kiáltották ki függetlenségüket. A németekkel és az oroszokkal vívott harcok után Oroszország az 1920-ban kötött Tartui Békeszerződésben mondott le Észtország területéről. Az országot 1921-ben vették fel a nemzetközi közösségbe. Az észtek függetlensége 1940-ig tartott, amikor a szovjet hadsereg lerohanta az országot. 1941-ben a németek megtámadták a Szovjetuniót és az észteket is megszállták. Lettországhoz hasonlóan Tallinnban is 1944 nyaráig tartott a „német világ”, amikor a Vörös Hadsereg csapatai kiűzték a náci Német-

Tallinni látkép

ország fegyveres erőit. Az észtek függetlensége azonban nem tért vissza, ugyanis a szovjetek bekebelezték az országot. A megszállás egészen 1991-ig tartott, amikor az észtek a litvánok után és a lettek előtt kikiáltották függetlenségüket.

Az észtkultúra kiemelkedő egyéniségei

Író: Jaan Kross (1920-) az egyik legkedveltebb észtköltő, költő és műfordító, Jaan Kaplinski (1941-) költő, újságíró, 1992-95 között parlamenti képviselő, **Képzőművész:** Eduard Viiralt (1898 – 1954) grafikus. **Zeneszerző:** Arvo Pärt (1935-) elsősorban vallási témájú szövegek megzenésítésével vált ismertté, Neeme Järvi (1937-) karmester, 1982 óta a Göteborgi Szimfonikus Zenekar első karmestere, több amerikai és európai egyetem díszdoktora.

Tudósok: Juri Lotman (1922-1993) nyelvész, a strukturális szemiotika megalapítója, Paul Ariste (1905-1990) nyelvész, néprajztudós, a finnugor nyelvek kutatója a Szegedi Tudományegyetem díszdoktora (1971).

Sportolók, egyéb hírességek: Erki Nool olimpiai bajnok atléta (2000-ben), Paul Keres (1916-1975) világhírű sakkozó, hétszeres olimpiai bajnok, Carmen Kass (1978-), az egyik legnépszerűbb topmodell (2000-ben a Vogue magazin az év topmodelljének választotta).

Nyelv

az észtk nyelv a finnugor nyelvcsalád része, így a magyarral is rokonságban áll.

Nemzeti jelképek

Nemzeti lobogó: kék-fekete-fehér színű trikolor (a kék a haza fölötti eget, a fekete az észtek nehéz sorsát és az anyaföldet, a fehér pedig a kemény munkát és az emberi értékeket jelképezi)

Címer: Három oroszlán arany háttérrel; eredete a XIII. századi Tallinn címere; az angol és a dán címerhez is hasonlít.

Himnusz: dallama megegyezik a finn himnusszal, szövegét Johann Voldemar Jannsen, az észtk újságírás megalapítója írta 1843-ban. Az észtk „nemzeti ébredés” szimbóluma lett a XIX. század második felében.

Virág: búzavirág,

Madár: fecske

Fa: tölgyfa

Étel: véreshurka savanyúkáposztával

Nemzeti ünnepek

február 24.: a függetlenség napja

Lettország

Főbb adatok

Terület: 64 589 km²

Lakosság: 2,348 millió fő

Főváros: Riga (764 300 lakos)

További nagyobb városok: Daugavpils, Liepaja, Jelgava, Jurmala, Ventspils

Hivatalos nyelv: lett

Nemzetiségek: lett (57,6 százalék), orosz (29,6%), fehérorosz (4,1%), ukrán (2,7%), lengyel (2,5%).

A lakosság 25 százaléka (626 ezer fő, főleg orosz

nemzetiségű) nem kapta meg a lett állampolgárságot, melyhez többek között nyelvi és történelmi vizsga szükséges.

Vallások: – a 2000-es népszámlálási adatok alapján – evangélikus (55%), katolikus (24%), ortodox keresztény (9%)

Szárazföldi határának hossza: 1150 km

Határai: Litvánia (453 km), Észtország (339 km), Oroszország (217 km), Fehéroroszország (141 km)

Politikai berendezkedés

Államforma: köztársaság

Törvényhozó testület: Saeima (a lett parlament), 100 képviselőből áll, akik a miniszterelnököt és az államelnököt is választják. A 18. életévüket betöltött lett állampolgárok négy évre választják a Saeima-t.

Államelnök: Vaira Vike-Freiberga (1999. óta)

Miniszterelnök: Einars Repse (2002. óta)

Földrajz

Régiók: Kurzeme, Zemgale, Vidzeme, Latgale

Legmagasabb pont: Gaizinkalns (312 m)

Legnagyobb tó: Lubans (80,7 km²)

Jelentős folyók: Daugava, Gauja

A tengerpart hossza: 494 km

Gazdaság

Valuta: lats (1 euro = 0,67 lats) – 2004 januárjában

Gazdasági növekedés: 4,5 százalék

Infláció: 3,6 százalék

Munkanélküliségi ráta: 8,6 százalék (2003)

Átlagbér: 173 lats (2002)

A gazdaság összetétele szektorok szerint: szolgáltatás: 69,5%, ipar: 26%, mezőgazdaság: 4,5%

Legnagyobb kikötő: Riga, Liepaja és Ventspils. Ventspils a balti régió legnagyobb kikötője is.

Legfontosabb gazdasági partnerek: Németország, Oroszország, Egyesült Királyság, Svédország, Litvánia, Finnország

Rövid történelme

Az 1201-ben alapított Riga a középkor egyik jelentős Hanza-városa volt, stratégiai kereskedelmi központ a Balti-tenger medencéjében. A XVII. században a svédek és az oroszok osztozkodtak a mai Lettország területén, majd a XVIII. század végétől a cári Oroszország vette át az egész terület feletti irányítást. A XIX. században kibontakozó lett nemzeti mozgalmak 1918. november 18-án jutottak el odáig, hogy kikiáltásák Lettország függetlenségét a rigai Nemzeti Színház előtt. Több mint két éves harc után végül a nemzetközi közösség is elismerte az ország szuverenitását. Az ország első függetlenségi korszaka 1940. június 17-ig tartott, amikor a szovjet hadsereg lerohanta az országot. 1941 és 1944 között német uralom következett, majd a Vörös Hadsereg 1944 júliusában elűzte a németeket és Lettország a Szovjetunió tagköztársaságává vált. A szovjetek erőteljes oroszosításba kezdtek, melynek hatására az 1940-es 75 százalékról 1989-re 51,9 százalékra apadt a lettek részaránya, ami az utóbbi években 57,1 százalékra emelkedett. A lett területek egészen 1991-ig voltak a Szovjetunió részei. A bírodalom összeomlásával az ország újra kivívta függetlenségét.

Rainis: Letört fenyők

Kicsavarta a szél a nagy fenyőket,
dűnékben a viharral perelőket,
kik fenn örködtek, láttak messze tájba,
meg nem hajoltak, nem bújtak homályba.

„Ledönthetsz minket, ördögi erő,
még nem dőlt el a harc, még egyre nő,
végső nyögésük átkot mond reád,
bosszúra lázít minden gyöngye ág!”

Kidőltek mind a legszebb büszke fák.
De feljöttek a vízből, mind naszád,
erős, harcos hajók, szép, büszke tattal,
szemközt tébolyult, bős áradattal.

Tombolj, vihar, sátáni akarat,
mi eljutunk oda, hol kél a nap!
Széthasíthatsz, széttördelhetsz – mi haszna?
Virradunk még mi vígabb virradatra!”

(Bede Anna fordítása)

Oktatás: Az alap- és a középfokú oktatás államilag garantált. A diákoknak 9 évet kell kötelezően iskolába járni. A diákok túlnyomó része állami iskolákban tanul. Léteznek olyan államilag finanszírozott iskolák, melyekben az oktatás nyelve kisebbségi (orosz, lengyel, zsidó, észt, ukrán).

Nyelv: a lett nyelv az indoeurópai nyelvcsalád része, annak balti ágához tartozik. A ma beszélt nyelvek közül csak a litván áll rokonságban (korábban az azóta már kihalt óporosz is a balti nyelvcsalád része volt). A lett tehát nem rokon sem a germán, sem a szláv nyelvcsaláddal.

A lett kultúra kiemelkedő egyéniségei

Író: Rainis (1865-1929). A legjelentősebb lett író, költő és politikus. A XX. század legnagyobb lett személyiségei között tartják számon. **Zeneszerzők:** Andrejs Jurjans (1856-1922), Jazeps Vitols (1863-1948) az instrumentális zene nemzeti stílusának megalkotói. **Képzőművészek:** Janis Rozentals (1866-1916) és Vilhelms Purvitis (1872-1945) a két leghíresebb lett festőművész. Rozentals a portré-, Purvitis a tájfestészetben alkotott maradandót.

Tudósok: Davids Hieronims Grindelis (1776-1836) az első lett természettudós, orvos, gyógyszerész és kémikus egy személyben. **Sportolók:** Janis Lulis az egyetlen lett sportoló, aki mindhárom olimpiai érmet (arany-ézüst-bronz) megszerezte. Uljana Szemjonova az olimpiák történetének legeredményesebb kosárlabdázója.

A legfontosabb ünnepek

Népi ünnepek: a Jani és a Ligovakars. A nyári napfordulóra esik a két ünnep. Június 23-án tarják a Ligovakars-t, azaz a Ligo-estet, majd az azt követő napon a János-napi (Jani) ünnepet.

Nemzeti ünnep: november 18., a Lett Köztársaság 1918-as függetlenségi nyilatkozatának az ünnepe.

Nemzeti jelképek

Zászló: piros-fehér-piros lobogó

Címer: a lett államiség, a függetlenség és a történelmi régiók egyesülésének a szimbóluma

Himnusz: címe: „Dievs, sveti Latviju” (Isten, áldd meg Lettországot), a XIX. század második felében alkották.

Borostyánkő: a mai Lettország területe ősidők óta fontos borostyánkő-lelőhely volt.

Daugava-folyó: a lettek végzetének a folyója. Számítlan műalkotás tárgya, ma is fontos energiaforrás, és a történelemben stratégiai fontosságú közlekedési folyosó volt.

Szabadság-szobor: Riga szívében áll. 1931 és 1935 között emelték közadakozásból, és a lett függetlenség legfontosabb jelképévé vált.

Litvánia

Főbb adatok

Terület: 65 300 km²

Lakosság: 3,707 millió fő

Főváros: Vilnius (580 000 lakos)

További nagyobb városok: Kaunas, Klaipėda, Siauliai, Panevezys

Hivatalos nyelv: litván

Nemzetiségek: litván (81,8 százalék), orosz (8,1%), lengyel (6,9%), fehérorosz (1,4%)

A főváros, Vilnius etnikai arányai: litván 52,8 százalék, lengyel 19,2%, orosz 19,2%, fehérorosz 4,8%

Vallások: katolikus (72,1%), ortodox keresztény (2,4%), protestáns (1,3%)

Határának hossza: 1273 km

Határai: Fehéroroszország (502 km), Lettország (453 km), Lengyelország (91 km), Oroszország (227)

Politikai berendezkedés

Államforma: köztársaság

Törvényhozó testület: Seimas (a litván parlament), 141 képviselőből áll, akiknek mandátuma négy évre szól.

Államelnök: Rolandas Paksas (2003. óta)

Miniszterelnök: Algirdas Brazauskas (2000. óta)

Földrajz

Legmagasabb pont: Juozapine (292 m)

Legnagyobb tó: Druksčiai

Jelentős folyó: Nemunas (937 km hosszú, melyből 475 km érinti az országot)

Gazdaság

Valuta: litas (1 euro = 3,45 litas) – 2004 januárjában

Gazdasági növekedés: 8,8 százalék

Infláció: – 1,3 százalék

Munkanélküliségi ráta: 9,8 százalék

Havi átlagbér: 1173 lita (2003)

A gazdaság összetétele szektorok szerint: szolgáltatás: 61%, ipar: 31%, mezőgazdaság: 8%

Legfontosabb gazdasági partnerek: Németország, Lettország, Oroszország, Lengyelország

Rövid történelme

A XIV. században a Litván Nagyfejedelemség jelentős politikai tényezővé válik Kelet-Európában

1385: Jagelló nagyherceg a Német Lovagrend támadásai kivédése érdekében perszonálunióra lép Lengyelországgal, a függetlenséget azonban megőrzi.

1795: Lengyelország felosztása után a litván területek nagy része Oroszországhoz kerül. Megkezdődik az oroszosítás.

1918: a függetlenség kikiáltása, 1940-ig Litvánia független állam

1940: a Szovjetunió bekebelezi Litvániát

1941-44: az országot a hitleri Németország tartja ellenőrzés alatt

1944: Újra a Szovjetunió része

1990: a függetlenség újabb kikiáltása, majd elszakadás a Szovjetuniótól

Nyelv: a litván nyelv a lett nyelvvel áll a legközelebbi rokonságban, a balti nyelvcsalád része. A litván nyelvben két nagyobb dialektust lehet megkülönböztetni (felső- és alsólitván)

Oktatás: összesen 15 felsőoktatási intézményben tanulhatnak a litván diákok, melyből 6 egyetem

Nemzeti jelképek:

Zászló: sárga-zöld-piros színű lobogó

Címer: A litván címer története a középkori Nagyhercegség korába nyúlik vissza. A piros háttér előtt ezüst színű lovon egy ugyancsak ezüst színű lovas (Vytis, a

litván hős) ül, jobb kezében karddal, bal kezében kék pajzzsal, melyen sárga kettős kereszt látható. A ló állása arra emlékeztet, hogy az ellenség a középkorban nyugatról érkezett.

Himnusz: címe: Tautiska giesme (Nemzeti ének), szerző: Vincas Kudirka (1858-1899)

Étel: cepelinai (hússal töltött burgonyagombóc Zepelin léghajó formában)

Épület: Gediminas vára (Gediminas nagyherceg 1323-ban alapította Vilniust. A nagyherceg szobra Vilniusban a katedrális mellett áll.)

Sport: kosárlabda

Ünnep: február 16. a függetlenség napja

A litván kultúra kiemelkedő egyéniségei:

Író: Sigitas Geda (1943-) a legnagyobb kortárs lírikusnak tartják, Justinas Marcinkevicius (1930-) a szerelmi költészettől a hősi eposzokig széles területen alkotott

Zeneszerzők, énekesek: Konstantinas Ciurlionis (1875 – 1911) az önálló nemzeti kultúra egyik letéteményese zeneszerző és festő, Virgilijus Noreika (1935-) opera-énekes, Saulius Sondeckis (1928-) karmester. **Képzőművészek:** Petras Kalpokas (1880-1945) festő, a kaunasi művészeti iskola tanára. **Sportolók:** Virgilijus Alekna, diszkoszvető olimpiai bajnok (2000.), Arvydas Sabonis, kosárlabdázó, az amerikai NBA egykori sztárja (1964-)

Karácsony Zoltán összeállítása

Riga: tengerpartí sétány

Vilnius: Trakai, a kedvelt kirándulólhely